

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Гуманітарний факультет
Кафедра міжнародних відносин та права

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
з дисципліни
«ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА КРАЇН
ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ»

для здобувачів вищої освіти спеціальності 291
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

ОДЕСА , 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Гуманітарний факультет
Кафедра міжнародних відносин та права

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
з дисципліни
**«ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА КРАЇН
ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ»**
для здобувачів вищої освіти спеціальності
291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії» денної форми навчання

**Розглянуто та затверджено на засіданні
кафедри міжнародних відносин та права
Протокол № 1 від «30» серпня 2021 р.**

Одеса: 2021

Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Зовнішня політика країн пострадянського простору» для здобувачів вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» денної форми навчання / Укл.: Білоусов О. С., Кудлай І. В. Одеса: ДУ «Одеська політехніка», 2021. 14 с.

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	4
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ СТОСОВНО РОБОТИ НА ПРАКТИЧНОМУ ЗАНЯТТІ	5
ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	7
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	12

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Розпад Радянського Союзу в 1991 році призвів до кардинальних змін у зовнішній та внутрішній політиці новоутворених держав. Колишні радянські республіки постали перед цілою низкою нових проблем, розв'язання яких вимагало значного реформування та модернізації їх внутрішньо- та зовнішньополітичних ресурсів. Спільність проблем та шляхів розвитку нових держав за винятком країн Прибалтики зумовили «м'які» реінтеграційні процеси на теренах колишнього СРСР та переоформлення минулих союзницьких відносин у Співдружність Незалежних Держав. Попри всю неефективність та «аморфність» даної організації її існування і не тільки дає підстави виокремити країни, що входять у її структури, в один окремих регіон, який характеризується певними спільними ознаками, посідає помітне місце у глобальній міжнародній системі і таким чином зумовлює доцільність висвітлення процесів формування та реалізації зовнішньополітичних курсів всіх без винятку країн пострадянського простору в рамках окремого навчального курсу.

Головним завданням зовнішньої політики будь-якої держави є створення максимально сприятливих зовнішньополітичних умов для вирішення завдань та реалізації кінцевої мети своєї внутрішньої політики. Особливості та відмінності в змісті внутрішньої політики держави багато в чому визначають основи їх зовнішньополітичного курсу. Водночас, слід зауважити, що ця залежність далеко не завжди має лінійний характер. На деяких історичних етапах взаємозв'язок між внутрішньою та зовнішньою політикою через різні причини може ставати досить слабким, а інколи і взагалі непомітним.

Співдружність Незалежних Держав, СНД — регіональна [міжнародна організація](#), до якої входить низка [пострадянських країн](#).

Одна з головних цілей СНД - збереження й подальше зміцнення відносин дружби, добросусідства і взаємовигідного співробітництва. При створенні СНД зазначалось, що Співдружність будується на принципах міжнародного права. Членство в СНД є добровільним, і кожен з учасників має право його призупиняти чи припиняти. Органи СНД мають суто консультативні та координуючі функції.

Для кожної суверенної держави, крім загальних, є специфічні фактори зовнішнього міжнародного середовища, що значно впливають на її політичну систему, внутрішню та зовнішню політику, інші сторони життя.

Пострадянський простір — насамперед особлива соціальна і політична реальність, суперечлива цілісність котрої зумовлена і спільністю (часто багатівіковою) попереднього розвитку народів, що її становлять, і особливо спільністю радянського соціалістичного етапу їхньої історії. Радянського Союзу як єдиної держави більше немає. Однак становлення нових держав відбувається протягом років і навіть десятиріч. І доки триватиме цей процес, попри всі зміни, що сталися і ще стануться в його колишніх частинах, спільна історична спадщина, спільність соціально-економічних умов і проблем протягом досить тривалого часу залишатимуться факторами, які серйозно впливатимуть на всі явища і процеси у цій частині світу.

Становлення і розвиток усіх пострадянських нових незалежних держав, незважаючи на певні особливості кожної з них, мали спільні, характерні для всіх молодих держав, риси.

Навчальна дисципліна «Зовнішня політика країн пострадянського простору» посідає важливе місце серед дисциплін, що викладаються у вищих навчальних закладах, які готують спеціалістів з країнознавства та міжнародних відносин.

Дисципліна «**Зовнішня політика країн пострадянського простору**» є складовою частиною вивчення циклу дисциплін професійної підготовки обов'язкової частини навчального плану.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сутність і основні етапи розвитку зовнішньої політики країн пострадянського простору, її витoki, закономірності та особливості розвитку.

Мета вивчення навчальної дисципліни «Зовнішня політика країн пострадянського простору» є формування у здобувачів вищої освіти уяви про сучасні пріоритетні напрями зовнішньої політики країн пострадянського простору, міжнародні, міжетнічні, міжрелігійні, регіональні проблеми, що існують у відносинах цих держав; вивчення концептуальних засад зовнішньої політики країн пострадянського простору, їх зовнішньополітичної діяльності, спрямованої на реалізацію їх національних інтересів у міжнародних відносинах, а також висвітлення основних тенденцій і особливостей взаємодії країн, що входять до Співдружності Незалежних Держав, між собою та з третіми державами, зокрема Україною.

Завдання курсу спрямовані на вивчення основних тенденцій сучасних міжнародних відносин та геополітичних процесів на пострадянському просторі, особливостей формування та реалізації зовнішньополітичних концепцій країн пострадянського простору та покликані сприяти розвитку аналітичного та синтетичного мислення завдяки порівняльному аналізу різних підходів до розробки зовнішньої політики та застосуванню теоретичних знань при розгляді закономірностей реалізації зовнішньополітичних стратегій. В рамках курсу розглядаються основні елементи зовнішньої політики держав, структури міждержавних відносин на пострадянському просторі. Особлива увага приділяється виявленню зв'язку між державотворчими процесами в країнах, що входять до СНД, та реалізацією їх зовнішньополітичних курсів, інтеграційним процесам на пострадянському просторі.

Засвоєння змісту курсу передбачає знання фактологічного матеріалу, концептуальних засад зовнішньої політики країн пострадянського простору, принципів та пріоритетів зовнішньополітичних курсів пострадянських республік, проблем їх реалізації, перспектив розвитку двосторонніх відносин цих держав в рамках глобальної міжнародної системи, національних інтересів України у цьому регіоні; уміння аналізувати основні положення концептуальних документів у сфері зовнішньої політики, визначати ефективність механізмів реалізації зовнішньополітичних курсів, прогнозувати наслідки зіткнення національних інтересів різних держав, розуміти взаємозв'язок між внутрішньою та зовнішньою політикою, здійснювати порівняльний аналіз зовнішньополітичної інформації та використовувати її у практичній діяльності, формулювати позицію України з актуальних проблем на пострадянському просторі.

В процесі навчання здобувач вищої освіти має оволодіти навичками критичного аналізу внутрішньополітичних, соціально-економічних процесів на пострадянському просторі; знати основні етапи розвитку зовнішньополітичних доктрин держав СНД, визначати особливості реалізації зовнішньої їх політики; передумови та причини міждержавних, етнічних та релігійних конфліктів.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ СТОСОВНО РОБОТИ НА ПРАКТИЧНОМУ ЗАНЯТТІ

Практичне заняття – форма навчального заняття, яке сприяє формуванню у майбутніх фахівців умінь і навичок їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання ними практичних завдань.

Основна дидактична мета практичних занять – розширення, поглиблення й деталізація знань, отриманих на лекціях та в процесі самостійної роботи і спрямованих на підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу, закріплення знань, умінь і навичок, розвиток критичного мислення та усного мовлення здобувачів вищої освіти.

Практичні заняття сприяють: - закріпленню теоретичних знань, отриманих на лекціях і під час самостійної роботи з навчальною і науковою літературою, - розвитку творчої самостійності здобувачів вищої освіти, поглибленню інтересу до науки і проведенню наукових досліджень, виховують педагогічний такт, розвивають культуру мови, уміння та навички публічного виступу, участі в дискусії.

Метою практичних занять є опанування здобувачами вищої освіти навчальної дисципліни, забезпечення глибокого і всебічного аналізу та колективного обговорення основних проблем курсу, навчання їх елементам творчого застосування отриманих знань на практиці.

Залежно від змісту і особливостей теми, практичні заняття проводяться у формі виступів здобувачів вищої освіти з доповідями, інтерактивної дискусії, диспуту.

Практичне заняття починається вступним словом викладача, в якому він розкриває значення теми і мети заняття, форми і методи його проведення.

Для підготовки питань теми здобувач вищої освіти повинен опрацювати відповідний лекційний матеріал, певний розділ з підручника або посібника, а також джерела для підготовки, зазначені в планах практичних занять до даної теми. Під час підготовки до практичного заняття, вивчаючи різні джерела, слід робити необхідні виписки й нотатки в окремий зошит.

Виступати на практичному занятті треба чітко, лаконічно викладаючи зміст питання. Здобувач вищої освіти, розкриваючи зміст того чи іншого питання теми практичного заняття повинен пов'язувати матеріал з актуальними проблемами сучасності, наводити приклади.

Учасники заняття зобов'язані уважно слухати виступи, при потребі ставити запитання, відзначати помилки, спірні твердження, вносити необхідні поправки, уточнення, розвивати далі суть проблеми. Це дає можливість кожному присутньому на занятті висловити свою точку зору та подолати прогалини, які мали місце у відповіді. Активна участь на практичних заняттях прищеплює навички участі в дискусії, аналізі різних точок зору, вмінню відстоювати свою позицію.

Окрему увагу викладач приділяє вирішенню зі здобувачами практичних ситуативних правових задач з обраної тематики. Здобувачі самостійно, спираючись на чинне законодавство, розв'язують задачу та оголошують її аудиторії. Інші здобувачі можуть висловити свої зауваження стосовно відповіді та, при потребі, виправити помилки.

Після закінчення виступу здобувача вищої освіти, відбувається обговорення проблеми. При цьому викладач не тільки направляє обговорення на розкриття вузлових питань, але і дає змогу виступити усім учасникам заняття. Якщо ж доповідач чи інший виступаючий на занятті припускається помилок, то для виключення втрати часу викладач може його зупинити і надати слово іншому.

Практичне заняття завершується висновком викладача, в якому підводяться підсумки роботи групи, робляться зауваження щодо змісту проблеми, яка виносилась на заняття, оцінюються виступи учасників заняття. У ході роботи викладач також може робити свої зауваження, ставити різні запитання, таким чином спрямовуючи аналітичну діяльність здобувачів вищої освіти.

ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗАНЯТТЯ 1. МІЖНАРОДНІ НАСЛІДКИ РОЗПАДУ СРСР І ВИНИКНЕННЯ НОВИХ НЕЗАЛЕЖНИХ ДЕРЖАВ

Мета заняття. Володіти понятійно-категоріальним апаратом дисципліни. Проаналізувати міжнародні наслідки розпаду СРСР і засвоїти питання утворення нових незалежних держав. Охарактеризувати інститути Співдружності, механізми політичних та зовнішньо-політичних консультацій.

1. Зміни у зовнішній політиці СРСР у другій половині 1980-х років.
2. Процес «перебудови» та політика «нового мислення».
3. Дезінтеграційні тенденції союзних республік. «Парад суверенітетів».
4. Ескалація міжнаціональних конфліктів в ході дезінтеграції СРСР.
5. «Парад незалежностей» та розпад СРСР. Проблема правонаступництва СРСР.
6. Утворення СНД.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття «зовнішня політика». Сформулюйте принципи зовнішньої політики.
2. Назвіть та поясніть концепції співвідношення внутрішньої та зовнішньої політики держави.
3. Визначте передумови утворення СНД.
4. Розкажіть про структуру та органи управління СНД. Статут СНД.
5. Розкрийте принципи та завдання СНД.
6. Організаційно-правова основа СНД. Інституційно-правова структура СНД.
7. Військово-політична функція СНД і проблеми безпеки та пострадянському просторі.
8. Визнання держави де-юре і де-факто: розкрийте поняття.

Література: ([1, с. 3-11; 3, с. 49-50].)

ЗАНЯТТЯ 2. УКРАЇНА У СТРУКТУРАХ СНД. ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО ТА БЕЗПЕКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА КРАЇН ПОСТ-РАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ. ДІЯЛЬНІСТЬ РЕГІОНАЛЬНИХ ТА СУБРЕГІОНАЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПРОСТОРИ

Мета заняття. З'ясувати основні проблеми економічного та безпекового співробітництва країн пострадянського простору і засоби їхнього вирішення. Проаналізувати діяльність регіональних та субрегіональних організацій на пострадянському просторі.

1. Історія членства України в Співдружності незалежних держав.
2. Розвиток відносин із сусідами – членами Європейського Союзу.
3. Провідні країни світу в зовнішній політиці Української держави.
4. Проекти в межах СНД. Українські ініціативи: ГУАМ.
5. Проблеми переорієнтації зовнішньоекономічних відносин країн пострадянського простору.
6. Економічна інтеграція у межах СНД. Митний та Економічний союз.

Питання для самоконтролю

1. Прокоментуйте економічне співробітництво в межах СНД.
2. Охарактеризуйте сучасний стан розвитку зовнішньополітичної служби України.
3. Двосторонні відносини. Країни пострадянського простору в політиці України.
4. Проаналізуйте розвиток відносин із сусідами – членами Європейського Союзу.
5. Визначте роль провідних країн світу в зовнішній політиці Української держави.

Література: (*[1, с. 12-50; 3, с. 50-55, 29-37, 59-65]*)

ЗАНЯТТЯ 3. ФОРМУВАННЯ, НОРМАТИВНО-КОНЦЕПТУАЛЬНА БАЗА ТА МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА РФ ЩОДО КРАЇН ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ ТА КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

Мета заняття. Розглянути питання формування, нормативно-концептуальної бази та механізми реалізації зовнішньої політики Російської Федерації. Проаналізувати еволюцію зовнішньо-політичних концепцій РФ. Обговорити зовнішню політику РФ щодо країн пострадянського простору та країн, що розвиваються. Аналізувати концептуальні основи зовнішньої політики РФ на сучасному етапі. Засвоїти поняття “близького зарубіжжя” і російський “монризм”. Опанувати геополітичну характеристику пострадянського регіону. Визначити особливості формування і реалізації зовнішньої політики РФ щодо пострадянських держав.

1. Основні тенденції внутрішньо-політичного розвитку Росії в 90-ті рр. ХХ — на початку ХХІ ст. Осіння криза 1993 р. Зміни в державному устрої РФ.
2. Механізми прийняття рішень у зовнішній політиці РФ. Документальна база зовнішньої політики РФ.
3. Співвідношення “радянських” та нових тенденцій в ЗП Росії. Складування механізму “президентської” ЗП.
4. Інтереси Росії в зонах “заморожених” конфліктів та позиція щодо їх врегулювання. Багатостороння дипломатія РФ (ООН, Рада Європи, ОБСЄ, ШОС, НАТО, ЄС, “Група Восьми”).
5. Основні тенденції сучасного становища Російської Федерації.
6. Відносини Росії з державами ЄС (Велика Британія, Франція, Німеччина).
7. Росія в контексті міжнародних відносин в Азії.
8. Російсько-українські відносини.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте внутрішньополітичний розвиток Російської Федерації в 90-х рр. ХХ - на початку ХХІ ст.
2. Визначте основні тенденції економічного розвитку Російської Федерації.
3. Проаналізуйте основні тенденції зовнішньої політики Російської Федерації в 1991 — 1993 рр.
4. Проаналізуйте основні тенденції зовнішньої політики Російської Федерації в 1994 — 1998 рр.
5. Проаналізуйте тенденції зовнішньої політики Російської Федерації в березні 1999 — серпні 2001 рр.
6. Охарактеризуйте основні тенденції зовнішньої політики Російської Федерації в ХХІ ст.
7. Визначте основні тенденції зовнішньої політики Російської Федерації по відношенню до Європейського Союзу. Регіональні аспекти співробітництва Російської Федерації та Європейського Союзу.

8. Росія — США: проблеми та перспективи співробітництва. Відносини Росії та НАТО.
9. Основні тенденції політики Російської Федерації в межах СНД.

Література: (*1, с. 66-73; 3, с. 55-59, с. 62-68, с. 71-72; с. 68-72*).

ЗАНЯТТЯ 4. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА

Мета заняття. Розглянути та обговорити зовнішню політику Республік Білорусь та Молдова. Проаналізувати особливості двосторонніх відносин.

1. Концептуальні основи зовнішньої політики Республіки Білорусь.
2. Багатостороння дипломатія Республіки Білорусь (ООН, ОБСЄ, РЄ, НАТО, ЄС, СНД). Особливості двосторонніх відносин РБ з державами Західної Європи (Німеччина, Польща, Литва) та США.
3. Інтеграційні процеси в межах союзу Росії та Білорусі.
4. Концептуальні основи зовнішньої політики Республіки Молдова.
5. Євроінтеграційна політика Республіки Молдова.

Питання для самоконтролю

1. З'ясуйте місце Республіки Білорусь у системі геополітичних відносин.
2. Охарактеризуйте зовнішню політику Білорусі доби Президента О. Лукашенка.
3. З'ясуйте місце Республіки Молдова у системі геополітичних відносин.
4. Визначте основні засади геополітики і основні напрями зовнішньої політики Молдови.
5. Охарактеризуйте передумови виникнення та шляхи вирішення придністровської проблеми.
6. Охарактеризуйте політичну ситуацію в республіки Молдова після завершення політичної кризи.
7. Поясніть труднощі в українсько-молдовських відносинах.

Література: (*1, с. 66-78; 3, с. 55-59, с. 62-80, с. 71-72; с. 68-75*)

ЗАНЯТТЯ 5. МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНА РОЛЬ ГРУЗІЇ НА ТЕРЕНАХ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА РЕСПУБЛІКИ ВІРМЕНІЯ

Мета заняття. Проаналізувати міжнародно-політичну роль Грузії на теренах пострадянського простору. Охарактеризувати зовнішньо-економічні зв'язки Грузії та Вірменії. Обговорити концептуальні основи зовнішньої політики Республіки Вірменія.

1. Становлення зовнішньої політики уряду УСРР на початку 1920-х рр.
2. Українське питання в європейській політиці міжвоєнного періоду та часів Другої світової війни.
3. Відновлення зовнішньополітичних функцій УРСР після Другої світової війни.
4. Україна – одна із засновниць ООН.
5. Зовнішня політика УРСР у 50-80-х рр. XX ст.

Питання для самоконтролю

1. Загальна характеристика соціально-економічного та політичного розвитку країн Кавказу в 90-ті рр. XX — на початку XXI ст.
2. Зовнішня політика Грузії та Вірменії.

3. Вірменія в умовах невизначеності.
4. Опишіть, яким чином створювалися організації ЄврАзЕС, СЕП, ГУАМ?
5. Проаналізуйте, які є інтеграційні можливості й перспективи України в європейському та євразійському напрямках?
6. Проаналізуйте, як міжетнічні конфлікти та сепаратистські рухи впливають на вироблення геополітичної і зовнішньополітичної стратегії Республіки Грузія?
7. Охарактеризуйте, яким є вплив стратегічного курсу Грузії на європейську та євроатлантичну інтеграцію на геополітичну орієнтацію держави.
8. З'ясуйте місце Закавказького регіону в сучасних геополітичних концепціях.
9. Охарактеризуйте участь країн Південного Кавказу в регіональних геополітичних.

Література: ([1 с. 81-109; 3, с. 93-107]).

ЗАНЯТТЯ 6. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА РЕСПУБЛІК АЗЕРБАЙДЖАН ТА КАЗАХСТАН

Мета заняття. Проаналізувати основні проблеми зовнішньої політики Республік Азербайджан і Казахстан. Обговорити багатосторонню дипломатію республік.

1. Концептуальні основи зовнішньої політики Республіки Азербайджан.
2. Зовнішня політика Азербайджану і Казахстану в 90-ті рр. ХХ — ХХІ ст. та стосовно країн пострадянського простору.
3. Багатостороння дипломатія Республіки Азербайджан (НАТО, ЄС, ОБСЄ, ОІК).
4. Особливості визначення статусу Каспійського моря.
5. Еволюція формування концепції ЗП Казахстану. Концептуальні основи зовнішньої політики Республіки Казахстан.
6. Євразійський напрямок зовнішньої політики Казахстану.
7. Енергетичний чинник зовнішньої політики Казахстану.
8. Основні тенденції зовнішньої політики Казахстану на сучасному етапі.
9. Українсько-казахські відносини на сучасному етапі.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте геополітичну складову Нагірно-карабаського конфлікту.
2. З'ясуйте вплив каспійської нафти на геостратегію та зовнішню політику Азербайджану.
3. Охарактеризуйте відносини Азербайджану з країнами пострадянського простору.
4. Надайте характеристику українсько-азербайджанським стосункам.
5. З'ясуйте геополітичні інтереси впливових міжнародних акторів у Центрально-азійському регіоні.
6. Охарактеризуйте основні загрози національній безпеці країн Центральної Азії.
7. Охарактеризуйте геополітичне середовище і геополітичну орієнтацію Казахстану.
8. З'ясуйте місце Казахстану в Центрально-азійському геополітичному просторі.
9. Проаналізуйте зовнішньополітичну діяльність керівництва Казахстану.

Література: ([1 с. 81-122; 3, с. 93-107; 5, с. 90-92, 114-135]).

ЗАНЯТТЯ 7. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА РЕСПУБЛІК УЗБЕКИСТАН ТА ТУРКМЕНИСТАН

Мета заняття. Визначити основні тенденції економічного розвитку республік в роки незалежності. Обговорити концептуальні основи зовнішньої політики Республік

Туркменістан і Узбекистан. Охарактеризувати зовнішньоекономічні зв'язки республік Узбекистан та Туркменістан.

1. Концептуальні основи зовнішньої політики Республіки Туркменістан як нейтральної держави.
2. Зміни в політичному житті Туркменістану. Діяльність опозиції.
3. Енергетичний чинник зовнішньої політики Туркменістану.
4. Особливості двосторонніх відносин Республіки Туркменістан з РФ та США; Республіки Узбекистан з РФ та США.
5. Концептуальні основи зовнішньої політики Республіки Узбекистан.
6. Багатостороння дипломатія Республіки Узбекистан (ШОС, ООН, НАТО, ЄС).
7. Особливості двосторонніх відносин «Південна політика» Узбекистану.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте геополітичне середовище Узбекистану та з'ясуйте основні загрози національній безпеці держави.
2. Проаналізуйте зовнішню політику Узбекистану в контексті його геополітичних інтересів.
3. Опишіть взаємовідносини України з Узбекистаном.
4. Охарактеризуйте геополітичне середовище і геополітичну орієнтацію Туркменістану, з'ясуйте основні загрози національній безпеці держави.
5. З'ясуйте місце Туркменістану в Центральньо-азійському геополітичному просторі.
6. Проаналізуйте зовнішньополітичну діяльність керівництва Туркменістану.

Література: (*1 с. 112-139; 3, с. 109-144*).

ЗАНЯТТЯ 8. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА РЕСПУБЛІК ТАДЖИКИСТАН ТА КИРГИЗСТАН. ПРОБЛЕМИ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ НА ТЕРЕНАХ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ

Мета заняття. Проаналізувати концептуальні основи зовнішньої політики Республіки Таджикистан. Обговорити проблеми врегулювання конфліктів на теренах пострадянського простору. Визначити інструменти розв'язання конфліктів на теренах пострадянського простору. Проаналізувати роль міжнародних організацій у розбудові миру на теренах пострадянського простору. Розглянути та обговорити регіональні миротворчі ініціативи.

1. Концептуальні основи зовнішньої політики Республіки Таджикистан.
2. Регіональний вимір зовнішньої політики Таджикистану (двосторонні відносини з Афганістаном, Іраном, КНР).
3. Особливості двосторонніх відносин Таджикистану з РФ та США.
4. Концептуальні основи зовнішньої політики Республіки Киргизстан.
5. Регіональний вимір зовнішньої політики Киргизстану (двосторонні відносини з КНР, Узбекистаном, Таджикистаном, Казахстаном).
6. Перспективи міжнародно-правового врегулювання конфліктів на пострадянському просторі.
7. Придністровський конфлікт та проблеми його врегулювання. Особливості конфліктів у Кавказькому регіоні.
8. Специфіка конфліктів у Центральній Азії. Інструменти розв'язання конфліктів на теренах пострадянського простору.

Питання для самоконтролю

1. Проаналізуйте відносини держав регіону з Україною з погляду українських геополітичних інтересів.
2. Охарактеризуйте геополітичне середовище і геополітичну орієнтацію Таджикистану та Киргизстану.
3. З'ясуйте місце Таджикистану та Киргизстану в Центральньо-азійському геополітичному просторі.
4. Проаналізуйте зовнішньополітичну діяльність керівництва та зовнішню політику Киргизстану та Таджикистану.
5. Визначте, які складнощі, на вашу думку, постають перед Україною у відносинах з країнами азійського регіону СНД?
6. Проаналізуйте спільні риси та закономірності перебігу конфліктів на пострадянському просторі.
7. Охарактеризуйте придністровський конфлікт та проблеми його врегулювання. Ініціативи України.
8. Розкрийте специфіку конфліктів у Центральній Азії.
9. Опишіть роль міжнародних організацій та визначте їх завдання у сфері безпеки?
10. Поясніть, які основні тенденції трансформування безпекового середовища у сучасному світі?
11. Дайте визначення поняттю „політичний конфлікт”. Назвіть та охарактеризуйте основні шляхи розв'язання політичного конфлікту.
12. Розкрийте, у чому полягає роль міжнародних організацій у справі забезпечення миру і безпеки у контексті агресії РФ проти України?

Література: (*1 с. 139-160; 3, с.144-168*).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Дорошко М. Країнознавство. Країни СНД і Балтії: навчальний посібник / Микола Дорошко. Чернівці: Книги – XXI, 2008.
2. Європейська та євроатлантична інтеграція України: навч.-метод. посіб. / Харк. обл. наук.-метод. ін-т безперерв. освіти, каф. методики суспіл.-гуманіт. освіти; авт.-уклад. К. М. Слесик. Х.: ХОНМІБО, 2009. 87 с.
3. Заруба В. М. Історія держави і права України: Навчальний посібник / В. М. Заруба. К.: Істина, 2006, Тема 11.
4. Зленко А. Українська зовнішня політика: від політичної реальності до політичної необхідності / А. Зленко. К. : Преса України, 2009. 249 с.
5. Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин / відп. ред. С. В. Віднянський. К.: Генеза, 2004. 614 с.
6. Іванов В. М. Історія держави і права України: Навчальний посібник / В. М. Іванов. К.: Атіка, 2007, ч. II. Розділ 16.
7. Країнознавство: навч. посібник / Я. Б. Турчин; Л. О. Дорош, О. Н. Горбач. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. 276 с.
8. Країнознавство: довідник / Я. Б. Турчин; Л. О. Дорош, О. Н. Горбач. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. 296 с.
9. Країни СНД та Балтії у постсоюзний період : навч. посіб. / Рибак І. В. ; Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, Каф. історії народів Росії та спец. іст. дисциплін. Кам'янець-Подільський : Сисин О. В. : Абетка, 2010. 168 с.
10. Музиченко П. П. Історія держави і права України: Навчальний посібник / П. П. Музиченко. К.: Знання, 2007, С. 597-604.

11. Міжнародні відносини та світова політика : підручник / В. А. Манжола, В. Ю. Крушинський С. П. Галака, С. В. Андрущенко, М. М. Білоусов; ред.: В. А. Манжола; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К. : Київ. ун-т, 2010. 863 с.
12. Недбай В. В. Світова політика сучасності : навч. посіб. для студентів ВНЗ, що навчаються за спец. «Міжнародні відносини» / В. В. Недбай; Чорномор. держ. ун-т ім. Петра Могили. Миколаїв : Швець В. Д., 2015. 237 с.
13. Орлова Т. В. Пострадянські країни: основні тенденції розвитку. К. : Знання, 2010. 64 с.
14. Особливості суспільно-політичної модернізації країн пострадянського простору : монографія / [Бульвінський А. Г. та ін.] ; за ред. канд. іст. наук, доц. Бульвінського А. Г. Київ : Фенікс, 2017. 286 с.
15. Половинська В. В. Зовнішня політика країн СНД : навч. посіб.; Київ. міжнар. ун-т. Київ : КиМУ, 2019. 442 с.
16. Степаненко М. Центральнo-азійський барс. Україна і Казахстан в єдиному потоці історії. На основі взаємної поваги і довіри. Дніпропетровськ : АРТПРЕС, 2015. 748 с.
17. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: підруч. / Л. Д. Чекаленко. К. : Кондор, 2011. 281 с.

Додаткова література:

18. Зленко А. М. Дипломатія і політика. Україна у процесі динамічних геополітичних змін. Харків, 2003.
19. Златін О. Зовнішня політика й національна безпека Румунії у контексті агресії Росії проти України // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2016. Вип. 25. С. 324-334.
20. Мальська М. П., Антонюк Н. В. Основи європейської інтеграції : підручник. К. : «Центр учбової літератури», 2015. 320 с.
21. Мальський М. З. Міжнародні відносини: Історія. Теорія. Економіка. Право : навч. посіб. / ред. : М. З. Мальський, Ю. М. Мороз. К. : Знання, 2010. 464 с.
22. Панов М. І. Політологія. Академічний курс: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / М. І. Панов, Л. М. Герасіна, В. С. Журавський та ін. 2-е вид., переробл. і доповн. К.: Вид. Дім "Ін Юре", 2006. 520 с.
23. Політична енциклопедія / ред. кол. : Ю. Левенець, Ю. Шаповал та ін. К.: Парлам. вид-во, 2011. 808 с.
24. Сидорук Т. Європейська інтеграція України: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Т. Сидорук, В. Павлюк, В. Малькін; Нац. ун-т "Остроз. акад." Л. : ПАІС, 2011. 270 с.
25. Угода про створення Співдружності Незалежних Держав [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cdi-bin//aws/main.cdi? nreg= 997-077>
26. Україна ЄС: зібрання міжнародних договорів та інших документів (1991-2009) / за заг. ред. С. О. Камишева. К.: Юстініан, 2010. 608 с.
27. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика і безпека України: моногр. / Л. Чекаленко; Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки. К.: НІПМБ, 2008. 351 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України - <http://www.rada.gov.ua/>
2. Президент України - <http://www.president.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України «Урядовий портал» <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство закордонних справ - <http://mfa.gov.ua/ua>
5. Міністерство юстиції - <https://minjust.gov.ua/ua>
6. Конституційний Суд України - <http://www.ccu.gov.ua/uk/index>
7. Організація Об'єднаних Націй - <http://www.un.org/>
8. Європейський суд з прав людини - <http://echr.coe.int/>
9. Північно-атлантичний союз - <http://www.nato.int/>
10. Міжнародне агентство з атомної енергетики - <https://www.iaea.org/>
11. Європейський союз - <http://eeas.europa.eu/>

12. Організація з безпеки та співробітництва в Європі - <http://www.osce.org/>
13. Організація за демократію і економічний розвиток – ГУАМ - <http://www.guam.org.ua/node/240> ; <http://guam-organization.org/>
14. Рада Європи - <http://www.coe.int/web/portal/home>
15. Управління Верховного комісара ООН з прав людини - <http://www.ohchr.org/>
16. Міжнародний валютний фонд - <https://www.imf.org/external/index.htm>
17. Міжнародна організація праці - <http://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>
18. "Україна-Європейський Союз"- офіційний сайт. <http://ukraine.eu.mfa.gov.ua/>
19. МЗС України - <http://www.mfa.gov.ua/mfa/map.htm>
20. Інтернет-портал СНД - <https://e-cis.info/>
21. Новин й аналітика про Україну, Європу та світ <https://www.dw.com/uk/співдружність-незалежних-держав-снд>

Бібліотеки України

1. Бібліотека з прав людини (Університет Міннесоти) URL: <http://www1.umn.edu/humanrts/index.html> (серед доступних мов – англійська)
2. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>
3. Національна парламентська бібліотека України. URL: <http://www.nplu.kiev.ua/>
4. Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин URL: <http://sshdir.org.ua/>
5. Одеська національна наукова бібліотека URL: <http://www.odnb.odessa.ua/>